4. Kaderle İlişkilendirilen Bazı Kavramlar

4.1. Ecel

Görsel 7.7: "Her canlı ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz." (Ankebut suresi, 57. ayet)

Sözlükte geleceğe ait bir kavram olarak "belirlenmiş zaman, muayyen bir müddetin sonu" anlamına gelir. Sözlük anlamına uygun olarak Kur'an'da hayat süresinin sonu (ölüm vakti), borç için belirlenen son ödeme tarihi, boşanan veya eşi ölen kadının tekrar evlenmeden önce beklemesi gereken süre (iddet), kâfirlerin helâk edilmeden evvel kendilerine tanınan müddet anlamlarında yer almıştır.[53] Ayrıca Kur'an'da ecelle ilgili ayetlerde Allah'ın (cc) her insan için bir yaşama süresi ve bir ölüm vakti belirlediği[54] ve kendilerine uzun ömür verilenlerin de ömrü kısaltılanların da mutlaka bir kitapta yazılı olduğu bildirilmiştir.[55] İlahi emir ve yasaklara uyanların tayin edilmiş ölüm vaktine kadar güzel bir şekilde yaşatılacakları müjdelenirken[56] zalimlerin de ecelleri gelinceye kadar cezalandırılmayacağı ancak zamanı gelince kısa bir süre de olsa öne alış veya erteleme yapılmayacağı belirtilmiştir.[57] Bazı insanların hayatlarının ihtiyarlamadan önce sona erdirildiği, bazı kişilerin ise kendileri için belirlenen süreye kadar yaşatıldığı anlatılmış[58] ayrıca fertler gibi toplumların da ecelleri bulunduğu ve yıkılış zamanı gelince bunun kısa bir süre için öne alınmayacağı gibi geriye de bırakılmayacağı haber verilmiştir.[59]

---

50. Zilzal suresi, 7-8. ayetler.
51. Enfal suresi, 51. ayet.
52. Al-i İmran suresi, 182. ayet.
53. bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 82.
54. Enam suresi, 2 ve 60. ayetler.
55. Fatır suresi, 11. ayet.
56. Hud suresi, 3. ayet.
57. Nahl suresi, 61. ayet; Ankebut suresi, 53. ayet.
58. Mümin suresi, 67. ayet.
59. Araf suresi, 34 ayet; Yunus suresi, 49. ayet; Hicr suresi, 5. ayet.

Hadislerde ise eceli gelmeyen hastaların şifa bulabileceği; bu sebeple ziyaretçilerin hastalar için şifa dileğinde bulunması gerektiği beyan edilmiştir.[60] Yine hadislerde ecelin insanın emellerine ulaşmasına engel olduğu, her insanın ecelinin önceden takdir edildiği bildirilmiştir.[61] Ayrıca Hz. Peygamber; akrabayı ziyaret edip onları gözetmenin, komşulara karşı güzel davranmanın ve sadaka vermenin ömrü uzattığını bildirmiştir.[62]

Matüridiye ve Eşariye'den oluşan Ehlisünnet âlimlerine göre ecel daha çok "Allah'ın (cc) canlıların öleceğini bildiği zaman" diye tarif edilir. Buna göre canlıların her birinin yaşayacağı ecel tektir ve kesinlikle değişmez. Hiçbir canlı kendisi için takdir edilen zamandan önce hayat bulamayacağı gibi hakkında takdir edilen ölüm vakti gelmeden de ölmez. Enam suresinin **"Sizi bir çamurdan yaratan, sonra ölüm zamanını takdir eden (ecel-i kazâ) ancak odur. Bir de onun katında muayyen bir ecel (ecel-i müsemmâ) vardır.**

Siz hâlâ şüphe ediyorsunuz."[63] ayetinde yer alan "ecel-i müsemmâ" kıyametin kopmasına dair olup bununla insanın değil kâinatın eceline işaret edilmiştir. Dolayısıyla da tabii yolla da olsa kaza ve öldürülme şeklinde de olsa herkes kendi eceliyle ölür. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın (cc) izni olmadıkça hiçbir nefsin ölmeyeceği, ölüm vaktinin tayin edilmiş bir yazıya göre gerçekleştiği **"Hiçbir kimse yok ki ölümü Allah'ın iznine bağlı olmasın. (Ölüm), belli bir süreye göre yazılmıştır..."**[64] ayeti ile bildirilmiştir. Eceli gelen hiçbir şahsın yaşatılmayacağı kesin bir şekilde anlatılarak herkesin eceliyle öldüğüne şu ayet ile işaret edilmiştir: **"Allah, eceli geldiğinde hiç kimseyi (ölümünü) ertelemez. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."**[65]

Netice olarak kişinin sağlık kurallarına uyup uymayacağı, sağlık alanında ne gibi gelişmelerin ortaya çıkacağı, kişinin herhangi bir kaza veya öldürme hadisesiyle karşılaşıp karşılaşmayacağı vb. hususlar; ilahi bilgi ve iradenin kapsamı dışında değildir. Kişinin ne zaman öleceği (eceli) sadece Allah (cc) tarafından bilinebilir. O hâlde insanın yaşamak için gerekli tedbirleri alması onun kulluk vazifesinin bir gereğidir. Dolayısıyla ölümden önce hayatın değerini bilmek, hastalanmadan önce sağlığı korumak, hastalanınca tedavi olmak gibi tedbirlere başvurmak gereklidir.[66]

60. Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 197; Tirmizi, Tefsîr, 2.
61. Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 156; VI, 159; Buhari, Daavât, 26; İbn Mâce, Mukaddime, 10.
62. Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 156; VI, 159; Buhari, Daavât, 26; İbn Mâce, Mukaddime, 10.
63. Enam suresi, 2. ayet.
64. Al-i İmran suresi, 145. ayet.
65. Münafikun suresi, 11. ayet.
66. TDV İslam Ansiklopedisi, C 10, s. 380-382.